

МЕЛЬНИК Н. В.

к. е. н.

Львівський національний університет імені Івана Франка
melnuknatalia@yahoo.com

ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМНОСТІ, ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ

Розглянуто сутність «ефективності» та «результативності» державного регулювання. Запропоновано модель оцінювання економності, ефективності та результативності державного регулювання будівництва. Досліджено основні поняття, ознаки та показники ефективності державного регулювання у будівництві, а також критерії, які характеризують рівень впливу державного регулювання у будівництві. Наведено методіку оцінювання якості експлуатації житлових будинків в Україні.

Ключові слова: будівництво, державне регулювання, економність, ефективність, модель, оптимальність, продуктивність, раціональність, результативність, своєчасність, справедливість, якість.

МЕЛЬНИК Н. В.

к. э. н.

Львовский национальный университет имени Ивана Франка
melnuknatalia@yahoo.com

ОЦЕНИВАНИЕ ЭКОНОМНОСТИ, ЭФФЕКТИВНОСТИ И РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГУЛЯЦИИ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ

Рассмотрена сущность «эффективности» и «результативности» государственной регуляции. Предложена модель оценивания экономности, эффективности и результативности государственной регуляции строительства. Исследованы основные понятия, признаки и показатели эффективности государственной регуляции в строительстве, а также критерии, которые характеризуют уровень влияния государственной регуляции в строительстве. Приведена методика оценивания качества эксплуатации жилых домов в Украине.

Ключевые слова: строительство, государственная регуляция, экономность, эффективность, модель, оптимальность, производительность, рациональность, результативность, своевременность, справедливость, качество.

MELNYK N. V.

candidate of economic sciences
Lviv National Ivan Franko University
melnuknatalia@yahoo.com

AN EVALUATION OF ECONOMY, EFFICIENCY AND EFFECTIVENESS OF GOVERNMENT CONTROL IN BUILDING

Essence of «efficiency» and «effectiveness» of government control is considered. The model of evaluation of economy, efficiency and effectiveness of government control of building is offered. Investigational basic concepts, signs and indexes of efficiency of the state adjusting, in building, and also criteria which characterize the level of influence of the state adjusting in building. The method of evaluation of quality of exploitation of dwelling-houses is resulted in Ukraine.

Keywords: building, government control, economy, efficiency, model, optimum, productivity, rationality, effectiveness, timeliness, justice, quality.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, що супроводжуються ускладненням зв'язків між суб'єктами господарювання та державою, доцільно розробити модель оцінювання ефективності державного регулювання відповідних процесів, реформ та змін у будівництві. Це дозволить не лише проаналізувати витрати, пов'язані з реалізацією визначених заходів, а й виокремити пріоритети державно-управлінської діяльності у сфері будівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку методології вивчення ефективності та результативності державного регулювання зробили багато вчених, зокрема Бажан Ю. М., Балди Н. І., Бодров В. Г., Бузырев В. В., Кілієвич О. І., Метес О. В., Розпутенко І. В., Софронова О. М. та інші. Однак залишаються недостатньо вивченими питання, які стосуються саме економності, ефективності та результативності державного регулювання у будівництві.

Постановка завдання. Мета статті – висвітлити оцінювання економності, ефективності та результативності державного регулювання у будівництві на основі моделі, понять, ознак, показників та критеріїв.

Виклад основного матеріалу. Слово «ефект» походить від латинського і означає виконання, дія. В господарській практиці воно почало використовуватися лише на початку ХХ століття. Бузырев В.В. під ефектом розуміє «результат, наслідок яких-небудь причин або дій» [1, с. 62]. Ефективність (efficiency) – це «співвідношення між продуктом у вигляді товарів, послуг тощо та ресурсами, використаними для їхнього виробництва» [2]. При цьому, під ефективністю державного регулювання економіки, як зазначає Бодров В.Г., треба розуміти «співвідношення між досягнутими продуктами, результатами відповідної державно-управлінської діяльності та загальними витратами ресурсів на отримання цих результатів» [3, с.141].

Оцінювання ефективності державного регулювання пов'язане з двома категоріями, поняттями економності та результативності, сукупність яких формує так звану модель економності, ефективності та результативності державного регулювання. Для державного регулювання у сфері будівництва така модель представлена на рис. 1.

Рис. 1. Модель оцінювання економності, ефективності та результативності державного регулювання будівництва (розроблено автором за даними [2])

Як видно з рисунку 1, результативність (effectiveness) – ступінь досягнення визначених цілей та мети відповідної державно-управлінської дії, що показує, наскільки її результати наблизилися до задекларованих цілей. У вітчизняних умовах господарювання, як зазначає Бодров В.Г., поняття ефективності часто ототожнюють з поняттям «економічної ефективності», а поняття результативності – з «соціальною ефективністю» [3, с.142].

Використовуючи загальноприйняті характеристики основних категорій, ми пропонуємо такі поняття оцінювання ефективності державного регулювання у будівництві (таблиця 1).

Отже, оцінювання ефективності державного регулювання у будівництві потребує визначення та вимірювання рівня економності, ефективності, результативності заходів, що реалізуються державою у сфері будівництва. Проте визначення понять недосконале та наповнення моделі оцінювання потребує показників, перелік яких залежить від виду державно-регулюючого впливу чи дій.

Візьmemo для прикладу Державну цільову соціально-економічну програму будівництва доступного житла на 2010–2017 рр. для мало захищених верств громадян. Метою програми є підвищення рівня забезпечення громадян, що потребують поліпшення житлових умов [4]. Економічна ефективність визначається, коли результат реалізації діяльності має економічну

природу і втілюється завдяки використанню таких показників, як обсяги побудованого доступного житла, суми наданих іпотечних кредитів на будівництво доступного житла, обсяг виробництва високоякісних утеплювальних та покрівельних матеріалів, автономних систем інженерного забезпечення тощо. Перелік показників можна продовжити, окрім того для оцінки ефективності можливе їх зіставлення з:

- нормативними показниками, визначеними нормативно-правовими та регулюючими документами, досягнення яких свідчить про ефективність використання ресурсів та витрат;
- значеннями показників ефективності, отриманими у попередні періоди часу;
- значеннями аналогічних показників, отриманими у приватному секторі чи у кращих вітчизняних та зарубіжних практиках.

Таблиця 1

Основні поняття, які характеризують модель оцінювання ефективності державного регулювання у будівництві (розроблено автором за даними [2, 3])

Поняття, які характеризують модель оцінювання ефективності державного регулювання у будівництві	Визначення
Економічна ефективність державного регулювання будівництва	Співвідношення між досягнутими результатами державного регулювання будівництва та витратами для їх здійснення; чи правильно реалізуються відповідні заходи.
Результативність державного регулювання (соціальна ефективність) будівництва	Ступінь досягнення визначених цілей та мети державного регулювання будівництва; ступінь наближення результатів до задекларованих цілей; оцінювання того наскільки правильні заходи були запроваджені та який результат вони дали для населення
Економність державного регулювання будівництва	Мінімізація витрат для впровадження заходів із державного регулювання будівництва
Продуктивність державного регулювання будівництва	Співвідношення між досягнутими результатами державного регулювання будівництва та витратами для їх здійснення, які виражені у натуральних показниках

Оцінюючи ефективність державного регулювання будівництва, необхідно пам'ятати і про ефективність капітальних вкладень. При цьому, показниками капітальних вкладень можуть бути наступні:

- введення в дію виробничих потужностей, окремих об'єктів і будов виробничого призначення, об'єктів інфраструктури, житла;
- приріст виробничих потужностей на підприємствах, що працюють;
- введення в дію основних виробничих і невиробничих фондів;
- обсяги незавершеного будівництва.

Результативність державного регулювання у будівництві розуміють ширше, вона стосується процесів та об'єктів, які мають соціальний результат та наслідки в суспільстві. У випадку з Програмою будівництва доступного житла та визначених мети та цілей даної Програми, прикладом показників результативності можуть бути: відсоток малозабезпечених сімей, що скористалися доступним житлом, частка населення, що мешкає у незадовільних житлових умовах, відсоток використаних для будівництва житла іпотечних кредитів тощо. Інші показники економності, ефективності та результативності державного регулювання у будівництві відобразимо у таблиці 2.

Заслужують на увагу поняття продукт та результат державно-управлінського впливу в будівництві. Безпосередні результати – це всі (очікувані, неочікувані, заплановані та незаплановані) результати (ефекти), до яких призвели відповідні заходи впливу. Досягнення кінцевих результатів (визначеної мети та цілей) є метою державного регулювання, а випуск «продуктів» – засобом, інструментом його реалізації [3, с.147]. Для прикладу, безпосереднім

продуктом державного регулювання у будівництві можуть бути податкові пільги для тих, хто будує житло з використанням енергозберігаючих технологій. Причому результатом такого регулюючого впливу є питома вага продукції будівництва з використанням енергозберігаючих технологій у загальних обсягах будівництва.

Таблиця 2

Ознаки та показники ефективності державного регулювання у будівництві (розроблено автором за даними [2, 3])

Ознаки	Показники ефективності державного регулювання у будівництві
Ефективність державного регулювання будівництва	обсяг побудованого доступного житла; суми наданих іпотечних кредитів для будівництва житла; обсяг виробництва високоякісних утеплювальних та покрівельних матеріалів; якість доступного житла тощо.
Результативність державного регулювання будівництва	відсоток малозабезпечених сімей, які скористалися доступним житлом; питома вага населення, яке мешкає у незадовільних житлових умовах; відсоток використаних для будівництва житла іпотечних кредитів тощо.
Економність державного регулювання будівництва	вартість будівництва 1 кв. м доступного житла; термін будівництва доступного житла тощо.
Продуктивність державного регулювання будівництва	будівництво доступного житла у розрахунку на 10 000 осіб населення; вартість будівництва 1 кв. м доступного житла тощо.

Для оцінювання ефективності державного регулювання також виокремлюють групу характеристик процесу реалізації регулюючого впливу держави та інші критерії його ефективності, зокрема: якість, раціональність, справедливість, своєчасність та оптимальність державного регулювання у будівництві (таблиця 3).

Таблиця 3

Основні критерії, які характеризують рівень впливу державного регулювання у будівництві (розроблено автором за даними [2, 3])

Критерії, які характеризують рівень впливу державного регулювання у будівництві	Визначення
Якість державного регулювання будівництва	Набір ознак, характеристик державно-управлінської діяльності, які забезпечують задоволення потреб одержувачів державних послуг
Раціональність державного регулювання будівництва	Досягнення запланованих результатів за найменших витрат, шляхом порівняння альтернативних шляхів використання ресурсів
Справедливість державного регулювання будівництва	Пропорційність державного регулюючого впливу на різні групи користувачів визначених державних послуг
Своєчасність державного регулювання будівництва	Реалізація регулюючого впливу відповідно до визначених та затверджених термінів виконання завдань
Оптимальність державного регулювання будівництва	Відповідність визначених заходів з реалізації державного регулюючого впливу найбільш раціональному (оптимальному) варіанту їх втілення

Важливу роль у визначенні ефективності державно-управлінської діяльності у сфері будівництва належить різним індикаторам, рейтингам, індексам, запровадження яких дозволяє оцінити якість продукції та послуг, а також ефективність управління та регулювання процесу їх будівництва. Так, оцінку якості експлуатації будівельних споруд,

зокрема житлових будинків, рекомендується здійснювати на основі одиничних та комплексних показників за різними напрямками обслуговування.

Бузирев В.В. рекомендує розраховувати комплексні показники за такими групами: технічне обслуговування, санітарний стан, виконання поточних ремонтних робіт, стан зовнішнього благоустрою, робота ліфтів [1]. Перераховані показники якості експлуатації житлових будинків на сьогоднішній день рекомендуються для використання у роботі будівельно-експлуатаційних підприємств Росії [1]. Вагомість одиничних та комплексних показників експертним шляхом повинні визначити мешканці житлового будинку.

Відповідно до рекомендацій Бузирева В.В. для розрахунку підсумкової оцінки якості житлового будинку:

1. При розрахунку одиничних показників оцінки якості житлового будинку встановлений бал множиться на вагомість показника. Причому бал визначається у відповідності до шкали виконання одиничних показників.

2. При розрахунку комплексної оцінки якості послуг використання житлового будинку суми по одиничних показниках додаються і сума ділиться на 100.

3. При розрахунку підсумкового показника якості будинку встановлений бал по комплексному показнику множиться на вагомість показника, підсумки додаються, а сума ділиться на 100 [1].

Вважаємо, що дана методика може успішно використовуватися для оцінювання якості експлуатації житлових будинків і в Україні. Запровадження та використання її на загальнодержавному рівні дозволило б отримати загальну картину рівня якості експлуатації житлово-будівельного комплексу в державі в цілому, показало б проблемні зони у частині запропонованих 5 комплексних показників і сприяло б вдосконаленню державного регулювання у даній сфері. При цьому, таке оцінювання, на нашу думку, доцільно було б розділити за категоріями житлових будинків, які перебувають у тривалому використанні, та тими, які тільки введені у експлуатацію.

Висновки. Отже, оцінювання ефективності державного регулювання будівництва здійснюється шляхом вимірювання, аналізу, порівняння та зіставлення багатьох характеристик. Основними характеристиками ефективності державного регулювання у будівництві є: економність, ефективність та результативність. Залежно від вимог, оцінювання ефективності державного регулювання будівництва може зосереджуватися на різних аспектах моделі: економності, ефективності, результативності діяльності, або оцінювання може проводитися комплексно.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є розроблення механізму забезпечення підвищення рівня економності, ефективності та результативності державного регулювання у будівництві.

Список використаних джерел

1. Бузырев В. В. Экономика строительства / В. В. Бузырев. – [3-е изд.]. – СПб : Питер, 2009. – 416 с.

2. Аудит адміністративної діяльності: теорія та практика / [пер. з англ. В. Шульга]. – К. : Основи, 2000. – 190 с.

3. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : [навч. посіб.] / Бодров В. Г., Софронова О. М., Балди Н. І. – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки» від 11 листопада 2009 р. № 1249 зі змінами і доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1249-2009-%EF>.